

ГАЛІНА МАКАРАВА.

ЯНА ЎСЁ ЖЫЦЦЁ ВЫКОНВАЛА АДНУ РОЛЮ — МЯНЯЛІСЯ ТОЛЬКІ ПРАПАНАВАНЫЯ РЭЖЫСЁРАМІ АБСТАВІНЫ

Артур Шапенгаўэр, вядомы філосаф, ірацыяналіст і мізантроп, казаў: «Большасць людзей замест таго, каб імкнуцца да добра, прагнуць шчасця, бляску і даўгавечнасці; яны падобныя да тых дурных акцёраў, якія хочуць заўсёды іграць вялікія, бліскучыя і высакародныя ролі, не разумеючы, што важна не тое, што і колькі іграць, а як іграць». Ён меў рацыю, гэты немец. І калі б жыў Шапенгаўэр гадоў гэтак на 120 пазней свайго часу і калі б ён пазнаёміўся з сапраўдным цудам — з творчасцю беларускай актрысы Галіны Макаравай, то, без сумнення, сапраўды ўсклікнуў бы: «Вось як трэба іграць!»...

Галіна Макарава. Народная артыстка Савецкага Саюза, народная артыстка БССР, вядучая актрыса Нацыянальнага тэатра імя Янкі Купалы. Больш за 60 роляў у кіно... Ва ўяўленні, напэўна, усіх — і аматараў тэатра, і кінагледачоў — яна была настолькі сваёй, дамашняй, роднай, што прадставіць нейкія таямніцы асабістага жыцця ці драматычныя павароты ў яе лёсе, на першы погляд, немагчыма. Яна была народнай не толькі па званні, але і па сутнасці — настолькі арганічнымі, натуральнымі, роднымі паўставалі гераіні ў яе выкананні на сцэне і на экране. Макарава мела славу «ўсесаюзнай бабулі». І гэты вобраз замацаваўся за ёй не толькі з-за шматлікіх «узроставых» роляў: такія цёплыя, мудрыя, строгія і далікатныя, шчодрыя і прамалінейныя жанчыны, якіх іграла Макарава, ва ўсіх у нас жылі дзесьці побач, а таму былі блізкія гледачу. Здавалася, што яна і не актрыса зусім — такімі дакладнымі былі кожны жэст, кожнае слова, інтанацыя... І ў вачах чытаўся такі лёс, іграць які немагчыма — толькі перажыць.

АГАТА-ГАЛІНА

Наогул бацькі назвалі яе Агатай, у Мінск з роднага Старобіна ў 16 гадоў яна прыехала менавіта пад гэтым імем. Бацька Агаты — афіцэр царскай арміі Кліменцій Чаховіч — у першую сусветную вайну служыў у стаўцы цара. Ён не прыняў савецкую ўладу, ваяваў у арміі Дзянікіна, дайшоў да Крыма, але не эмігрыраваў, таму што ў Старобіне засталіся жонка і чатыры дачкі. У 1921 годзе Клімента Уладзіміравіча асудзілі, і 5 гадоў ён правёў у турме. Выпусцілі. Але таўро «пазбаўленца» засталася на ўсё жыццё, і не толькі ў яго — ва ўсіх членаў сям'і: гэта азначала адмову ў праве на працу, паступленне ў інстытут, атрыманне прадуктовых карткаў.

Жылі вельмі бедна. І ў 16 гадоў Агата падаецца ў Мінск. Улад-

коўваецца хатняй прыслужніцай, пазней — санітаркай. Галасістая, музычная дзяўчына ўдзельнічае ў самадзейных пастаноўках і спрабуе паступіць у студыю Першага беларускага драматычнага тэатра (так тады называўся Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы). Аднак яе не прымаюць, усё па той жа прычыне: з сям'і «пазбаўленца». У тыя гады за такі радавод (дзед, дарэчы, быў святаром) можна было пазбавіцца не толькі кар'еры, але і жыцця. Невядома, як склаўся б лёс Агаты Чаховіч, калі б на яго не паўплываў бацька яе прыяцелькі (не апошні чалавек у Міністэрстве культуры БССР), які сказаў студыйнаму начальству: «Прамаргаеце такі талент, самі потым пашкадуеце». І з другой спробы ўжо пад прозвішчам маці — Апанашчык — Агата дамагаецца свайго. У студыі змяняе і сваё імя — становіцца Галінай. Паводле легенды, гэтае імя прапанавала ёй сама Ржэцкая. Быццам бы Лідзія Іванаўна сказала ёй: «Што гэта яшчэ за Агата?! Паглядзі, як гэта прыгожа, рамантычна, па-беларуску гучыць — Галінка!»

Але адкуль узяцца той рамантыцы ў душы простаі старобінскай дзяўчыны?! Яе там ведалі па мянушцы Бубен! Яна была завадной, шумнай, азартнай, захаплялася конным спортам, ганяла на матацыкле, нават стала чэмпіёнкай рэспублікі на мотакросе ў 1937-м. Часта ўспамінала, як аднойчы на матацыкле заехала ў вітрину крамы. Потым даводзілася эканоміць, недаядаць, каб кампенсаваць нанесеную шкоду. Яна не толькі ліха ганяла на матацыкле, але яшчэ і скакала на кані і нават кідала кап'ё на стадыёне «Харчавік» у парку Горкага (усе яго ведаюць).

Перад самай вайной, у 1939-м, маладая актрыса Галіна Апанашчык пазнаёмілася з афіцэрам Іванам Макаравым. Ён прыйшоў у тэатр, а пасля спектакля зайшоў за кулісы. Прыгажун Макараў быў неверагодна шчадралюбны, спа-

чатку стаў заляцацца да адной актрысы, потым пераключыў сваю ўвагу на Галіну. Раман разгарэўся з такой страсцю, што акторка пакінула тэатр і з'ехала з Макаравым у Кандалакшу — на Кольскі паўвостраў. Там у іх нарадзіўся сын Эдуард. Натуральна, ні пра які тэатр на беразе Белaga мора і размовы не ішло, але Галіне, зараз ужо Макаравай, было ўсё роўна.

«ПРАКІНУЛА ВАХТАНГАЎСКІ»

Калі пачалася вайна, Іван Макараў пайшоў на фронт, а Галіна разам з сынам прыехала спачатку да ягоных бацькоў у Маскву, а затым з'ехала ў эвакуацыю ў Яранск. З эвакуацыі яна вярнулася ў Маскву, стала шукаць працу, пасляхова прайшла гутарку ў Вахтангаўскім тэатры. Але тут вярнуўся з фронту муж з... «ВПЖ» — ваенна-палявой жонкай, як казалі тады. Што рабілася ў душы Галіны, складана ўявіць. Бо Макараў хацеў, каб яна з сынам засталася жыць з яго бацькамі. Але яна ў гэты час выпадкова сустрэла на Цвярскай вядомага беларускага скульптара Заіра Азгура, які тады таксама жыў у Маскве, і даведалася ад яго, што купалаўцы вяртаюцца з эвакуацыі ў Мінск. І вырашыла ехаць на радзіму. Тым больш што Макараў кінуў ёй: «Ды каму ты там патрэбна!» Але Галіна была з гонарам: «Гэта я не патрэбная?!» Стала збіраць рэчы. Азгур адгаворваў: цягнік, у якім вярталіся ў Мінск акцёры БДТ-1, трапіў у крушэнне, загінулі людзі, у тым ліку і яго жонка, якая, праўда, да таго часу кінула скульпта-

ра і сышла да іншага. І Заір Ісакавіч, увесь у супярэчлівых эмоцыях, шчыра раіў Макаравай не звязваць жыццё з тэатрам, з гэтым «балотам», у якім кіпаць такія д'ябальскія страсці.

Але яна з'ехала. — Мама сабрала Эдзіка і вярнулася ў Мінск, — распавядае дачка Галіны Кліменцьеўны Таццяна Касцюніна.

— Макараў ніколі не думаў, што мама можа дамагчыся таго паспеху. Калі яна стала народнай артысткай СССР, часта тэлефанаваў, крыўдзіўся, што мама, калі прыязджае ў Маскву, ніколі яму не тэлефануе. Але яна яго вельмі любіла. З-за яго яна любіла дажджлівае надвор'е. Аднойчы прызналася мне: ёй здавалася, што ў дождж Івушка(так яна называла яго ўсё жыццё) нікуды не пойдзе, а калі сонечна — адправіцца на пошукі любоўных прыгод...

Сын Эдзік жыў з Галінай Кліменцьеўнай у Мінску. У пачатку 50-х яна разам з новай сям'ёй — мужам акцёрам-купалаўцам Паўлам Пекурам і дачкой Таццянай — атрымала кватэру на Круглай плошчы. Зараз на гэтым доме вісіць мемарыяльная дошка актрысы. Што да другога мужа, Паўла Пекура, то ён калісьці зняўся ў культавым беларускім фільме «Гадзіннік спыніўся апоўначы». Ён быў выдатным мужам — добрым, вытрыманым, спакойным, пісаў карціны, гатаваў абедаў, шчыра радаваўся поспехам жонкі. У іх нарадзілася дачка Таня. Да другога мужа Макарава ставілася з вялікай пяшчотай, павагай. Любіла яго. Ён адзін умеў гасіць яе выбухны характар.

— Эдзіку было 12 гадоў, і мама адправіла яго да бацькі ў Маскву, — успамінае Таццяна Пекур-Касцюніна. З аднаго боку, тата і мама былі ўвесь час у раз'ездах, на гастролях, а хлапчук у такім узросце, што за ім нагляд патрэбны. Але была і яшчэ адна прычына. Макараў тады служыў у органах, і ён маму прыстрашыў, што, калі

яна Эдзіка не аддасць, у яе могуць быць непрыемнасці. Мама спалохалася. Але Эдзік жыў у Маскве з бабуляй і дзядулем, а ўсе канікулы праводзіў у нас, у Мінску. Мы вельмі блізкія да гэтага часу. Ён скончыў славетную «Баўманку» (Маскоўскі тэхнічны ўніверсітэт імя М.Э. Баўмана), але пайшоў па партыйнай лініі. Апошняя месца працы — рэферэнт у Гарбачова.

НА ПЕРШЫЯ РОЛІ ВЫВЕЎ МАКАЁНАК

...Меў рацыю Заір Азгур: страсці кіпелі і ў купалаўскім тэатры. Праўда, гэта былі страсці зусім іншага кшталту... Інтрыгі непазбежныя ў любым акцёрскім калектыве. І калі б не Андрэй Макаёнак, не выключана, што магчымасці праявіць свой талент Галіне Макаравай прыйшлося б чакаць доўгія гады. Макаёнак напісаў спецыяльна для Макаравай п'есу «Лявоніха на арбіце». Да гэтага Макарава іграла або ролі другога плана, або дубліравала купалаўскую прыму Ржэцкую. Калі б не Макаёнак, у «Лявонісе» іграла б іншая актрыса. Але драматург сказаў: не будзе Макаравай — не будзе і п'есы.

Невядома, як склаўся б лёс Агаты Чаховіч, калі б на яго не паўплываў бацька яе прыяцелькі, які сказаў студыйнаму начальству: «Прамаргаеце такі талент, самі потым пашкадуеце».

І потым адмыслова для яе напісаў яшчэ нямала драматычных твораў. Рамантычнай гісторыі, як лічаць некаторыя, там не было, хоць аднойчы ў Макаёнка ўсё ж вырвалася: «Адзіная жанчына, з якой я ажаніўся б, гэта — Галіна Кліменцьеўна Макарава. Але я занадта паважаю акцёра Паўла Пекура, каб адбіваць у яго жонку...».

Так што наступныя пастаноўкі тэатра па творах Андрэя Ягоравіча рэдка абыходзіліся без удзелу Галіны Макаравай: яна іграла ў «Святой прастаце», «Таблетцы пад язык», «Трыбунале». Кінематограф палюбіў Макараву позна. Шырокую вядомасць яна атрымала, выканаўшы ролю бабы Аляксандры ў фільме ленінградскага рэжысёра Сяргея Мікаэляна «Удовы» ў 1976 годзе. Актрысе ўжо было 57 гадоў — узрост, калі многія кінакар'еры заканчваюцца. Мікаэлян, аўтар любімага многімі фільма «Закаханы па ўласным жаданні», доўга не мог знайсці актрыс для свайго фільма «Удовы». Гэта гісторыя пра дзвюх пажылых жанчын, якія, страціўшы ўсіх сваіх блізкіх на вайне, даглядаюць за магілай двух невядомых салдат, якіх употай ад немцаў пахавалі ў 41-м годзе. Адзінокія жанчыны пастаянна сварацца, але і жыць адна без адной не могуць. Менавіта роля салдацкай удавы ў гэтым фільме стала для Галіны Кліменцьеўны паваротнай, а сама актрыса — вядомай і запатрабаванай на савецкім тэлеэкране. Пасля гэтага фільма яе запрашалі на здымкі пастаянна, да апошніх дзён жыцця.

Бацька Кліменцій Чаховіч — афіцэр імператарскай стаўкі.